

ФЕОФАНОВА ПРИНА МАКСИМІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
провідний юрисконсульт юридичного відділу,
аспірант кафедри господарського права і процесу

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Державна допомога суб'єктам господарювання є одним з інструментів стимулювання господарської діяльності для досягнення економічних, соціальних та політичних цілей, зокрема для підвищення конкурентоспроможності таких суб'єктів на зовнішньому і внутрішньому ринку. Проте надання державної допомоги може негативно позначатися на функціонуванні ринкового механізму попиту і пропонування та системи конкурентних переваг, яка є основою міжнародної торгівлі, спотворювати конкуренцію, призводити до торговельних конфліктів, неефективного витрачання ресурсів.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [1] передбачає реформування механізму державної підтримки відповідно до правил Європейського Союзу. Суть цих правил полягає у захисті економічної конкуренції від надмірного, неефективного державного втручання в ринкову економіку. Такий підхід є досить новим для України. Разом з тим, його успішне впровадження сприятиме розвитку конкуренції, реалізації дієвої промислової політики, ефективному та прозорому використанню бюджетних коштів та інших державних і місцевих ресурсів.

Реформа державної допомоги – це одночасно складний і важливий процес системних змін у країні. Законодавство передбачає поступовий перехід до європейського зразка системи моніторингу та контролю державної допомоги. Система моніторингу та контролю є новим для України, що дозволяє органам державної влади, суб'єктам господарювання та населенню зрозуміти, зокрема, куди та на що витрачаються податки та ефективність такого витрачання.

Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС Україна має забезпечити, зокрема такі кроки: прийняти національне законодавство у сфері державної допомоги, створити незалежний у своїй діяльності орган, який матиме повноваження дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до критеріїв, визначених Угодою, створити повний реєстр державної допомоги, привести всі схеми (програми та індивідуальні заходи) державної допомоги відповідно до критеріїв, визначених Угодою.

Наразі, Національна система контролю державної допомоги встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері держав-

ної допомоги. Ефективність надання державної допомоги має зменшити інвестиційні ризики і створити кращі можливості на довгострокову перспективу, особливо для малих та середніх підприємств.

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [2], що набув чинності у серпні 2017 року, є рамковим і визначає лише загальні правила та принципи функціонування системи державної допомоги. Деталізація цих правил встановлюється на рівні актів Кабінету Міністрів України та Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ). Одним із механізмів реалізації Закону є критерії, що затверджуються урядом, та відповідно до яких встановлюються механізми оцінки допустимості державної допомоги для конкуренції, її форми, максимальний розмір та категорії отримувачів.

Вже розроблено критерії для оцінки допомоги на розвиток регіонів, підтримку малих та середніх підприємств, професійну підготовку працівників, працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць, відновлення платоспроможності та реструктуризацію суб'єктів господарювання, проведення наукових досліджень, а також технічний розвиток та інноваційну діяльність. Всі вони були сформульовані з урахуванням практики та законодавства ЄС.

Зараз АМКУ розробляє критерії оцінки допустимості державної допомоги у вугільній промисловості. Оскільки Україна має шахти зі значними запасами вугілля, АМКУ спільно з Міністерством енергетики та вугільної промисловості розробляє проект критеріїв, які дозволять інвестиційну та операційну підтримку таких підприємств. В разі їхнього затвердження Міністерством енергетики та вугільної промисловості зможе провести реструктуризацію збиткових шахт та модернізацію тих, що потенційно можуть приносити дохід державі.

За час дії Закону виникла необхідність його вдосконалення. З цією метою АМКУ було розроблено проект змін, які передбачають адаптацію до європейського законодавства, удосконалення процесуальних аспектів та понятійного апарату. Однією із запропонованих змін є доповнення визначення «державної допомоги» критерієм впливу допомоги на торгівлю між Україною та ЄС. Така зміна дозволить привести визначення державної допомоги у відповідність із Угодою про асоціацію та зменшити навантаження на органи державної влади і місцевого самоврядування, оскільки заходи державної допомоги, вплив яких обмежується місцевим рівнем, не потребуватимуть повідомлення Комітету. Також пропонується запровадження нового поняття «суб'єкта господарювання», яке буде визначатись в залежності від діяльності, яку він провадить. На відміну від України, в ЄС суб'єкт господарювання визначається за принципом розподілу діяльності на економічну та неекономічну. Тобто суб'єктом господарювання у розумінні законодавства є лише той, хто здійснює економічну діяльність, яка полягає у реалізації товарів на ринку. Відповідно здійснення державної підтримки неекономічної діяльності не підпадає під правила контролю державної допомоги, адже Закон поширюється виключно на державну допомогу суб'єктам господарювання [3].

Для забезпечення прозорості у сфері державної допомоги Україна та ЄС щорічно інформують на взаємній основі про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між Сторонами. Завдяки оприлюдненню такої інформації європейські та українські суб'єкти господарювання можуть отримати інформацію про державну допомогу, що надається в Україні, зокрема і про випадки незаконної державної допомоги чи її неналежного використання, а відтак оскаржувати такі факти відповідно до законодавства, або з реалізації яких програм державної допомоги вони самі можуть отримати ресурси для розвитку свого бізнесу.

На сьогодні в Україні триває активний процес модернізації інституту державної підтримки, що передбачає не тільки внесення змін та доповнень до законодавства України у цій сфері, але й вироблення нових механізмів визначення критеріїв відбору суб'єктів господарювання, яким має надаватися така підтримка.

Список використаної літератури:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 № 984_011 // Відомості Верховної Ради України. – 2014 р.
2. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII – // Відомості Верховної Ради України. – 2014 р., № 34.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення їх у відповідність із Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»: Проект Закону України від 23.03.2018 № 8191.

Ключові слова: державна допомога, суб'єкт господарювання, моніторинг та контроль, конкуренція.

Ключевые слова: государственная помощь, субъект хозяйствования, мониторинг и контроль, конкуренция.

Key words: state aid, business entity, monitoring and control, competition.

БІЛИЙ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу

ЩОДО ФОРМ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА БЕЗПЕКУ ПРОДУКЦІЇ

Якщо безпечність продукції проявляється через певні стандарти щодо дотримання безпеки то юридична відповідальність у разі недотримання вимог до забезпечення безпеки продукції застосовується до